

Holocaust

Holocaust
De la sèrie d'articles sobre Judaisme

Destrucció del gueto de Varsòvia, abril de l'any 1943.
Vegeu també: Història del judaisme Abraham Èxode Regne d'Israel Diàspora Holocaust Israel
Doctrina Jueva Deu manaments Messies Xabbat Yom Kippur Sinagoga
Les Escriitures Tanakh Torà Talmud Mixnà
Llengües jueves Hebreu Arameu Jiddisch Judeoàrab Judeocatalà Judeocastellà Judeogrec

L'**Holocaust** fou el genocidi dut a terme pel règim nacionalsocialista del Tercer Reich sobre els jueus i altres pobles entre els anys 1933 i 1945.^[1]

El genocidi fou la culminació d'un llarg procés que es desenvolupà paral·lelament a la implantació del règim nazi, i que tenia com a objectiu la creació d'una comunitat nacional –*Volksgemeinschaft*– racialment pura. El que Hitler es proposava –i així ho havia anunciat el 30 de gener del 1939- era l'extermini de la raça jueva d'Europa.^[2]

Finalment, en la conferència de Wannsee, 20 de gener de 1942, s'aprovà la "Solució final a la qüestió dels jueus" - *Endlösung der Judenfrage* o *endgültige Lösung der Judefrage*, escurçat simplement a "la Solució Final - *Endlösung*."

Aquesta solució consistia en l'eliminació física, per mitjà dels treballs forçats, fam i càmeres de gas, dels jueus (i altres "indesejables") internats en camps d'extermini (Auschwitz-Birkenau, Chelmno, Belzec, Majdanek, Mauthausen, Sobibor i Treblinka). L'estimació històrica del nombre de víctimes jueves és al voltant de sis milions, encara que els historiadors contemporanis creuen que el nombre exacte es troba entre els 5 i 7 milions.^[3]

Altres grups que el règim nazi definí com "indesejables" eren els homosexuals, els testimonis de Jehovà, els minusvàlids i dissidents i els opositors polítics de diverses nacionalitats i religions (polonesos, ucraïnesos, bielorussos, lituans, letons, estonis,^[4] russos, altres eslaus, gitanos i catòlics). El nombre total de les víctimes de l'Holocaust és d'11 milions de persones; homes, dones i nens.

Origen del mot

La paraula holocaust deriva del grec ὁλόκαυστον (*holokauston*), que significa "una ofrena completament (ὅλος, *holos*) cremada (καυστός, *kaustos*)", i s'utilitzava en relació a les ofrenes sacrificials ofertes a Déu. Des del segle XIX, però, la paraula ha estat utilitzada per diversos autors per fer referència a catàstrofes i massacres de grans proporcions.

La paraula hebrea bíblica *Xoà* (שואה), (*Shoah* en transcripció anglesa), i que significa "calamitat" (i des de l'Edat Mitjana, "destrucció"), és la paraula hebrea per designar l'Holocaust nazi. També s'utilitza, en jiddisch, la locució אַיראָפּעאָנער שוואַרץ, *Khurbn Eyrope*, que significa "destrucció europea" (la paraula hebrea חרבן, *hurban* es refereix a la destrucció del Segon Temple de Jerusalem). Els gitanos van utilitzar la paraula *porajmos* que significa "devorar". A Israel es recorda l'Holocaust mitjançant el Yom ha-Xoà (Dia de record de l'Holocaust).

La definició de jueu per al nazisme

El Partit Nazi, que va prendre el poder en Alemanya el 1933, tenia entre les seves bases ideològiques la de l'antisemitisme, professat per part del moviment nacionalista alemany des de mitjans del segle XIX. L'antisemitisme modern es diferenciava de l'odi clàssic cap als jueus que no tenia una base religiosa, sinó presumptament racial. Els nacionalistes alemanys, a pesar que van recuperar bastants aspectes del discurs judeòfob tradicional, particularment del de Luter, consideraven que ser jueu era una condició innata, racial, que no desapareixia per molt que un intentés assimilar-se en la societat cristiana. En paraules de Hannah Arendt, es va canviar el concepte de *judaisme* pel de *judeïtat*.

Les arrels racials, que no religioses, de l'antisemitisme nazi anaven en consonància amb la realitat social i religiosa dels jueus del segle XX europeu. L'escriptor austríac, d'origen jueu, Stefan Zweig ho explicà des de l'exili abans de morir el 1942: "Allò més tràgic d'aquesta tragèdia jueva del segle XX era que els qui la patien no li trobaven sentit ni culpa. Tots els desterrats dels temps medievals, els seus patriarques i avantpassats, sabien com a mínim per què patien: per la seva fe, per la seva llei. Posseïen encara com a talismà de l'esperit allò que els d'avui fa temps que han perdut: la confiança absoluta en el seu Déu. (...) Mentre la religió els mantenia junts, eren una comunitat i, per tant, una força; quan se'ls expulsava i perseguia, expiaven la culpa d'haver-se separat conscientment dels altres pobles de la terra per la seva religió i els seus costums. Els jueus del segle XX, en canvi, havien deixat de ser una comunitat feia temps. No tenien una fe comuna, consideraven el seu judaisme més com una càrrega que no pas com un orgull i no tenien consciència de cap missió. Vivien a part dels manaments dels seus llibres antany sagrats i ja no volien parlar la seva antiga llengua comuna. Tot el seu afany, cada

Estrella de David amb que es discriminava als jueus a l'Alemanya nazi.

vegada més impacient, era incorporar-se i integrar-se en els pobles que els envoltaven, dissoldre's en la col·lectivitat, només per tal de tenir pau i no haver de patir persecucions, reposar de la fugida eterna. I, així, uns ja no entenien els altres, refosos amb els altres pobles: des de feia temps eren més francesos, alemanys, anglesos o russos que no pas jueus. Fins avui, quan se'ls aplega i se'ls escombra dels carrers com immundícia (...), fins avui, per primera vegada durant segles, no s'ha obligat els jueus a tornar a ser una comunitat que no sentien com a seva des de feia molt de temps, la comunitat de l'èxode repetida adesiara des d'Egipte".^[5]

D'altra banda, el nacionalisme suposava l'Estat nació, és a dir, l'homogeneïtat cultural i lingüística de la seva població. Els jueus, considerats com persones pertanyents a altra raça, i a més inferior, i per tant no-assimilables a la cultura nacional, només podien ser separats del cos social. Enfront de la raça jueva, estranya a la nació, els nazis col·locaven a la *raça ària*, que era la que constituïa la nació alemanya i estava cridada a dominar Europa.

El nazisme, amb un component mític, ferventment nacionalista i d'un caire polític centralitzat, dividí la societat en quatre categories:

- La *raça ària*, superior a la resta de les races i destinada a dominar el món; i on els aris que no estiguessin d'acord haurien de ser eliminats.
- La resta de les *races*, considerades inferiors i destinades a ser dominades, i aquells d'aquestes races que es resistissin haurien de ser eliminades.
- Els «impurs» (gitanos, homosexuals, malalts, discapacitats, dementes, etc.), que estaven destinats a ser exterminats;
- Els jueus, considerada l'antítesi de la *raça ària* i encarnació del mal, destinats a l'exterminació massiva i sistemàtica.

La primera qüestió era determinar qui era jueu. Els nacionalistes alemanys no havien assolit establir una línia divisòria clara entre jueus i no jueus; hi havia a Alemanya nombroses persones descendents de jueus conversos que no tenien ja cap relació amb la cultura jueva, així com nombroses famílies mixtes i les seves descendents. En aquest sentit, la primera preocupació dels nazis va ser crear un criteri per a basar la posterior segregació. Les primeres lleis dirigides contra els jueus no incorporaven encara una definició del ser jueu i es parlava en general de "no aris". La definició finalment adoptada va ser la següent: jueu era qui tingués almenys tres avis jueus, fos quina fos la religió de la persona interessada. Qui tinguessin dos o només un avi jueu eren *Mischlinge*, és a dir, mig jueus. Els primers, amb dos avis jueus, eren "*Mischlinge* de segon grau" i podien ser reclassificats com jueus en funció de complexes consideracions (la seva religió o la del seu cònjuge, per exemple). Podien també ser "alliberats" de la seva condició i convertir-se en aris per paga dels serveis prestats al règim, o podien seguir sent *Mischlinge*, amb el que estaven sotmesos a certes restriccions en tant que "no aris", però no a les persecucions dirigides contra els jueus. Els *Mischlinge* de primer grau eren els qui tenien un únic avi jueu i en general eren tractats com aris plens. Els *Mischlinge* d'un o altre grau abundaven a Alemanya i sovint assolien ocultar la seva condició. El dirigent de les SS Reinhard Heydrich, *El Carnisser de Praga*, era *Mischlinge* de segon grau, dada que va ser ocultada gelosament pels seus superiors nazis.

La segona qüestió era com procedir i no es va donar des del principi, sinó que va ser un procés lent cap a la degradació i l'enviliment humà on els nazis sistematitzaren els processos d'assassinats massius. Van començar amb la concentració de la població jueva en guetos i posteriorment en camps de concentració. I va culminar, a partir de l'any 1942, amb la implantació de l'anomenada «solució final a la qüestió jueu»: l'assassinat industrial, massiu i sistemàtic de la població jueva. El principal element d'aquesta «solució» van ser els camps d'extermini, els quals funcionaven com autèntiques fàbriques de mort, la matèria primera de la qual era la població a ser exterminada.

El llarg camí cap l'holocaust

Ja des dels orígens del nazisme la "qüestió jueva" té un paper principal en la seva ideologia i objectius polítics. El 1921, el Programa del Partit Nacional Socialista dels Treballadors Alemanys afirma que tots aquells que siguin considerats jueus perdran la seva nacionalitat, seran expropiats i expulsats d'Alemanya. No obstant això, l'expulsió era considerada pels nazis tan perillosa com la convivència: un jueu a l'exterior seria un enemic més, de la mateixa manera que la creació d'un estat jueu, a Palestina o a qualsevol altre indret, suposaria una base per al judaisme internacional i tindria conseqüències per al desenvolupament polític a l'Orient Mitjà. Així doncs, l'única solució possible és l'eliminació, l'extermini.

El 1932, abans de la pujada al poder d'Adolf Hitler, a Alemanya hi havia més de 6 milions d'aturats, la crisi de la República de Weimar es va deixar sentir en la política a través dels successius canvis i nomenaments de cancellers. El 30 de gener de 1933, el mariscal Paul von Hindenburg nomena canceller del govern alemany a Adolf Hitler, amb el suport del NSDAP, partit nacional-alemany, i dels monàrquics. Hitler havia arribat al poder per vies legals.

Poc després de l'arribada al poder d'Hitler, aquest proposà a Hindenburg la dissolució del Reichstag i la convocatòria de noves eleccions. El 27 de febrer de 1933, el Reichstag fou incendiat. Se'n culpà als comunistes, tot i que no està provat que ho fossin. A Alemanya, el 14 de juliol de 1933, tots els partits democràtics són prohibits. El NSDAP és declarat partit únic. Els sindicats de treballadors i les associacions de joves són prohibides; comencen les primeres detencions de jueus.^[6]

S'empra, doncs, el terror com a arma política. Gradualment evoluciona cap a l'extermini com un fi en si mateix. Ben aviat les SS, dirigits per Heinrich Himmler, foren les encarregades del control dels camps de concentració. Els primers presoners foren obligats a treballar en unes condicions inhumanes aixecant les instal·lacions dels nous camps: Dachau, Sachsenhausen, Buchenwald, Ravensbrück, Stutthof, Auschwitz i Neuengamme. Tots aquests camps tenien uns annexos exteriors que en depenien, els *kommandos*.

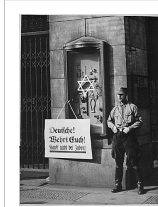
En un principi, el govern nazi no actuarà contra els jueus d'una forma contundent. De fet, quan Hjalmar Schacht, el responsable del finançament de la campanya electoral de Hitler es converteix en membre del consell del Reichsbank, vuit persones més són nomenades, entre elles tres banquers jueus: Mendelssohn, Wasserman i Max Warburg. El mateix Schacht afirma la importància que tenen els jueus per al bon funcionament de les finances internacionals d'Alemanya. La majoria dels jueus alemanys confien en aquestes afirmacions i consideren que l'antisemitisme que es promou des de la premsa i altres mitjans, en algunes ocasions a instàncies del govern, no és un motiu suficientment alarmant com per emigrar. Des de l'exterior, però, són molts els que inicien un boicot contra Alemanya. Les organitzacions jueves americanes i diferents associacions financen les migracions cap a Palestina i els Estats Units. En aquest context el director del departament polític de l'Agència Jueva negocia amb els nazis l'acord conegut amb el nom de Haavarà. L'acord establia la possibilitat per als jueus alemanys de marxar cap a Palestina i a la vegada promovia l'exportació de productes alemanys a Palestina. Les exportacions es van dur a terme fins a l'esclat de la guerra el 1939 amb l'ajuda d'assistència comercial i capital jueu. En el mateix acord s'estipulava que els jueus que emigressin cap a Palestina deixarien les seves propietats i béns a les organitzacions jueves i aquestes serien venudes als alemanys. De fet, era amb aquests guanys amb els que els jueus es van comprometre a comprar productes alemanys per a ser exportats a Palestina. Aquest acord va aixecar les protestes de diferents organitzacions sionistes, però tot i això va ser aprovat i al voltant d'uns 20.000 jueus van poder escapar als camps d'extermini.

“El treball allibera” (1933 a 1942)

Segons Montserrat Roig, el regne dels SS coneixerà dues etapes: la primera anirà des de la pujada al poder d'Hitler fins l'any 1942. És l'etapa de la “reeducació pel treball”. A l'entrada de camp de Dachau està escrit: *Arbeit macht frei* (el treball allibera). En aquesta etapa no es cerca pas la rendibilitat, sinó l'explotació, la degradació humana i l'enviliment.^[7]

Fixació de cartells indicant el boicot a les botigues jueves l'any 1933

Boicot oficial realitzat per les SA, Berlín, primavera del 1933.

Auto de fe —estil Inquisició— de l'11 de maig de 1933.

Humiliacions públiques d'un notable jueu a Munic el 1933.

1933. Inici del sistema concentracionari nazi

Cap el 1933, els SA (Sturmabteilung) havien ubicat camps de concentració en totes les ciutats importants d'Alemanya: podia ser uns soterranis abandonats, unes fàbriques requisades o un simple terreny envoltat de filferrades. No són encara camps de concentració, però l'univers concentracionari nazi havia començat. La justificació jurídica es fonamentava en un decret del president del Reich del 28 de febrer de 1933 que suspenia sis articles de la constitució de Weimar. El 12 d'abril de 1934, el ministeri d'interior del Reich adreçava una instrucció d'internament preventiu.^[8]

El 21 de març de 1933, el diari de Munic *Münchener Neuesten Nachrichten* publicava una circular del cap de policia de la ciutat on informava de l'obertura del camp de Dachau. Després vindria, el mateix any, el de Sachsenhausen; el 1937, el de Buchenwald; el 1938, el de Mauthausen; el 1939 els de Ravensbrück i Flossenbürg. Del 1933 al 1939, un milió d'alemanys foren enviats als camps de concentració. Més de trenta-dos mil van ser executats.^[9]

La degradació de la situació jueva

Al juliol del 1935 la política antisemita del govern nazi va prendre una nova dimensió quan els jueus van ésser apartats de l'àmbit públic: la justícia, l'ensenyament, l'exèrcit i les professions liberals entre d'altres.

Malgrat això, les empreses jueves continuen funcionant. És al 1938 quan s'inicien les expropiacions: a l'abril, el jueus són obligats a declarar tot allò que tingués un valor superior als 5000 marcs alemanys; al juny els establiments industrials jueves també van haver de ser declarats: les empreses havien de ser "arianitzades". El sector dels serveis també va patir un procés similar: al voltant d'un centenar de banc jueves van passar a mans no jueves. A partir de 1941, a més a més, totes aquestes empreses hauran de canviar els seus noms ja que els està prohibit utilitzar denominacions comercials jueves.^[10]

La *kristallnacht* o Nit dels vidres trencats va suposar l'inici de noves prohibicions i restriccions per als comerciants jueus. Després de les destrosses ocasionades als comerços jueus, el govern nazi reclama a les companyies d'assegurances una compensació per les pèrdues que els produirà la impossibilitat dels comerciants jueus de fer front als impostos. A més a més es fixa una multa per als propis jueus per haver provocat la ira, qualificada pels nazis de justa, del poble alemany.

Inici de la guerra

Amb l'inici de la guerra, entre el 1940 i 1943, foren construïts vuit camps més: Auschwitz, Bergen-Belsen, Gross-Rosen, Kaiserwald, Majdanek, Natzweiler-Struthof, Neuengamme i Stutthof. El genocidi nazi avançava amb les tropes: des de mitjans del 1941 s'exterminava als jueus de Polònia i Rússia; després, des d'inicis del 1942 també contra els jueus alemanys i de la resta de l'Europa ocupada. Fins el 1942, a Polònia i a Rússia, es feien les execucions davant les fosses comunes cavades prèviament per les mateixes víctimes; és a dir, l'assassinat sistemàtic de jueus es "limitava" al "sofisticat" mètode dels afusellaments en massa, encara, no eren exterminats emprant les cambres de gas, construïdes amb aquest propòsit i dotades d'enormes crematoris annexes.

Així doncs, amb l'esclat de la guerra i l'avanç del nazisme per Europa, la població jueva dels països ocupats patirà processos idèntics. Les expropiacions a Polònia comencen des del primer moment de l'ocupació, al setembre de 1939. A França a partir de l'octubre de 1940, però els alemanys deixaran les expropiacions en mans del govern francès. Les propietats i béns expropiats són repartits de diverses maneres, però en general entre els membres de l'exèrcit, els ex-combatents i els alts càrrecs de la jerarquia nazi. En moltes ocasions els beneficiaris d'aquestes expropiacions es procuren els mitjans necessaris per tal d'evitar impugnacions posteriors: factures de compra (fraudulentes o firmades sota coacció) o associacions (com la de "propietaris d'antigues empreses jueves", a França).^[10]

Els guetos i els camps de treball

El gueto va ser en certa manera una conseqüència de les expropiacions i la política i ideologia nazi en relació als jueus. Aquests, desposseïts de les seves empreses, comerços i professions, així com de les seves propietats, es van situar a les ciutats i van ser concentrats en els anomenats guetos, alguns dels més famosos dels quals són el de Lodz, el de Cracòvia i especialment el de Varsòvia. Amb el temps aquests barris separats i administrats per la comunitat jueva van suposar un cost molt elevat per al govern alemany que va decidir que serien els jueus els que pagarien per la seva exclusió. Les factures i costos que generava el gueto van haver de ser assumides pels jueus. D'altra banda, els nazis van decidir que per tal de reduir-ne els costos, els guetos s'havien de fer rendibles. Conseqüència d'aquesta decisió, des de la Oficina Nacional de Rendibilitat del Govern es va suggerir la possibilitat d'utilitzar els jueus per a treballs forçats, lògicament no remunerats. Aquesta pràctica es va dur a terme a partir del 1939 i per tal d'aconseguir millors resultats es van instaurar els camps de treball. En un primer moment aquests funcionaven de la següent manera: els treballadors treballaven fora del gueto però cada nit hi tornaven. Després, però, la pràctica va canviar i els treballadors treballaven i vivien als camps de treball sota l'amenaça que suposava el que la seva família es trobés al gueto en condició, en certa manera, d'ostatge. En principi les feines consistien principalment en accions destinades a la construcció de ferrocarrils, condicionaments hidràulics, etc. Ben aviat, però, la mà d'obra jueva va ser requerida per indústries de caràcter privat, especialment de caire militar.^[10]

Gueto a Cracòvia l'any 1943, durant el període d'ocupació nazi.

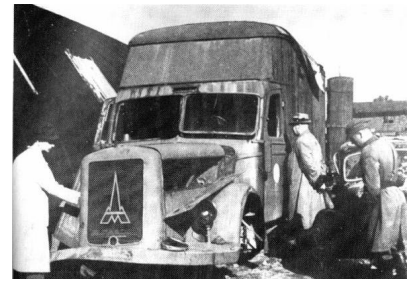
Paral·lelament al sorgiment dels camps de treball, els mateixos guetos es van anar constituint en centres de producció d'articles destinats especialment a l'exèrcit: uniformes, calçat, caixes de munició, etc.

La construcció del mur del gueto de Varsòvia

Una dona jueva i el seu fill són afussellats per les Einsatzgruppen mentre altres víctimes caven la seva pròpia fossa. Ivangorod, Ucraïna, 1942.

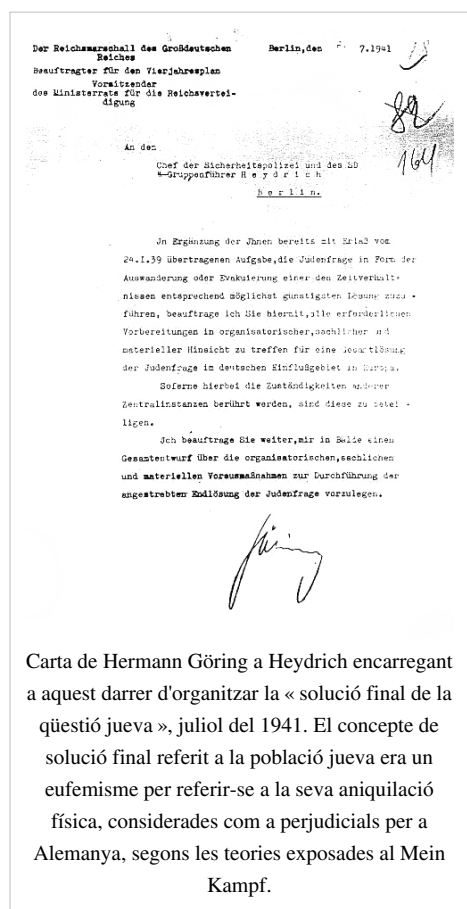

Camioneta del gas del camp d'extermini de Chelмно. Fotografia del 1945.^[11]

L'exterminació pel treball (1942-1945)

La solució final a la qüestió jueva per a tot Europa es va organitzar a la Conferència de Wannsee el 20 de gener de 1942, dirigida per Reinhard Heydrich i Adolf Eichmann. Poc després de la contraofensiva russa a les portes de Moscou (5 de desembre del 1941) és quan Hitler es va convèncer que no es podia guanyar la guerra. I a més, la declaració de guerra amb els Estats Units segellava la derrota. Aquestes dates, segons Sebastian Haffner, mantenen una relació evident: mentre Hitler va creure possible una ràpida victòria contra Rússia semblant a la d'un any abans a França, va mantenir l'esperança que Anglaterra es rendiria quan hagués quedat sola a Europa. Per aquest motiu no es volia presentar com un genocida i esperava mantenir en secret els assassinats massius de Rússia i Polònia, almenys mentre durés la guerra. En aquestes circumstàncies no podia aplicar un genocidi a França, Holanda, Bèlgica, Dinamarca, Noruega o la mateixa Alemanya perquè per força ràpidament se sabia a Anglaterra. A la fi del 1941, Hitler és conscient que la victòria contra Rússia no serà possible; en la lògica de Hitler, si no podia guanyar a Rússia, aleshores tampoc no era possible la pau amb Anglaterra. Així doncs podia declarar la guerra als Estats Units i donar-se la més gran satisfacció: la de poder decretar per fi la solució final de la qüestió jueva a tot Europa. En resum, el desembre del 1941, en pocs dies, Hitler va decidir-se definitivament entre aquells dos objectius incompatibles que havia perseguit des del principi: que Alemanya dominés el món i l'extermini dels jueus. El primer el va donar per inabastable i es va concentrar completament en el segon. I encara més: acceptava la derrota total d'Alemanya, amb totes les seves possibles conseqüències, per poder dur a terme el desig de veure l'extermini dels jueus europeus. El desembre del 1941 el Hitler polític abdicava definitivament a favor del Hitler genocida.^[12]

Així doncs, a partir de l'any 1942 amb un curs de la guerra canviant a favor dels aliats, el Tercer Reich canvia l'organització dels camps: calia anar a l'exterminació dels enemics mitjançant el treball. Aleshores. Faltava mà d'obra, car el front rus estava engolint molts joves alemanys. Otto Thierack, ministre de justícia nazi, havia trobat la fórmula per aprofitar fins al darrer alè els presoners deportats: *Vernichtung durch Arbeit*. I això significava, exactament, l'exterminació pel treball. Aquesta fórmula seria precisada, el 30 d'abril de 1942, pel cap de la WVHA

Carta de Hermann Göring a Heydrich encarregant a aquest darrer d'organitzar la « solució final de la qüestió jueva », juliol del 1941. El concepte de solució final referit a la població jueva era un eufemisme per referir-se a la seva aniquilació física, considerades com a perjudicials per a Alemanya, segons les teories exposades al Mein Kampf.

(Oficina Central Econòmica i Administrativa de la SS):

« Guardar els detinguts per les úniques raons de seguretat, redreçament o prevenció, ja no és la idea principal. El centre de gravetat ha estat desplaçat vers el costat econòmic. Cal mobilitzar la mà d'obra detinguda per a les tasques de la guerra. »^[13]

Reinhard Heydrich, cap de l'oficina central de seguretat del Reich, va dividir el 1941 els camps en tres tipus: Dachau i Sachsenhausen foren considerats de primera categoria; Buchenwald i Flossenburg, de segona; Mauthausen, de tercera, el camp dels elements irrecuperables per al règim nazi. D'aquesta manera els buròcrates de la seguretat del Reich passaren, amb tota naturalitat, de la idea de prevenció o redreçament a la idea d'extermini. Des de 1941 enviar a una mort segura a éssers humans ja era un fet natural. Himmler covava ja la solució final per als jueus.. El 8 de juliol dóna l'ordre d'executar tots els gitanos d'Europa. El 9 de setembre de 1941 és emprat per primera vegada el gas Zyklon B al camp d'Auschwitz.^[13]

El 12 de desembre de 1941, el comandant superem de la Wehrmacht, mariscal Wilhelm Keitel, dóna l'ordre *Nacht und Nebel* (Nit i boira):

« Les persones que als territoris ocupats cometin accions contra les forces armades han d'ésser transferides al Reich per tal de ser jutjades per un tribunal especial. Si per qualsevol raó no fóra possible de processar-les seran enviades a un camp de concentració amb una ordre de reclusió vàlida, en termes generals, fins al final de la guerra. Parents, amics i coneguts han de romandre ignorants de la sort dels detinguts; així, aquest darrers no han de tenir cap mena de contacte amb el món exterior. No podran escriure ni rebre paquets ni visites. No han d'ésser transmeses a cap organisme estranger informacions sobre la vida dels detinguts. En cas de mort, la família no n'ha d'ésser informada fins a nova ordre. Manca encara una reglamentació definitiva d'aquest aspecte de la qüestió. Les disposicions anteriors són vàlides per a tots els detinguts en què, a les diligències de la reclusió per raons de seguretat realitzades per l'Oficina Central de Seguretat del Reich, hi hagi l'anotació *Nacht und Nebel*. »^{[14][15]}

La Solució final representa que els jueus ja no són enviats a camps de treball o de concentració, sinó a camps d'extermini. Econòmicament, aquesta decisió dels principals jerarques nazis comportà l'oposició d'alguns empresaris, especialment de la indústria d'armament, beneficiaris o adscrits als camps de treball, ja que aquesta decisió amenaça el seu rendiment i els seus interessos ja que els obrers jueus ja estan formats i especialitzats, i haver de formar nous treballadors suposaria pèrdues, retards i una davallada del rendiment. En alguns casos, les autoritats nazis van cedir a la voluntat dels empresaris, però a mesura que avançava la guerra cada cop es feia més difícil oposar-se a la impaciència de Hitler i la cúpula dirigent nazi. Aquesta oposició de certs empresaris no respon, en la majoria dels casos, a una voluntat altruista o filantròpica, sinó a la major rendibilitat que suposaria per aquestes empreses fer morir als jueus d'esgotament i d'explotació que exterminar-los directament.^[16] Dins del mateix govern nazi s'aixequen algunes veus en contra de la solució final ja que suposarà l'eliminació de la reserva de mà d'obra jueva i obligarà a la concentració als camps de concentració de soldats alemanys, més necessaris en altres parts. No obstant això, els camps d'extermini, el màxim exponent dels quals és Auschwitz, es posen en marxa: s'industrialitza i es burocratitza l'assassinat. Els béns confiscats als deportats passen a ser propietat del Tercer Reich i són repartits entre els membres de les SS o les seves famílies a través de l'oficina central econòmica política. S'estableixen normes clares i precises respecte el que s'ha de fer amb aquests béns en funció de la seva tipologia: els objectes de valor s'envien al Reichsbank, els diners han de ser destinats a un compte del tresor destinat a finançar les SS.^[10]

Malgrat les ordres en sentit contrari, els membres de les SS que s'ocupen de l'assignació de mà d'obra reben l'ordre que tots els treballadors jueus siguin substituïts per polonesos, fet que suposa un problema per a moltes empreses i genera diverses queixes, però el procés no s'atura ni es ralentitza. Tot i això, les SS organitzen i posen en marxa algunes empreses als mateixos camps d'extermini per tal de fer treballar els presoners abans d'enviar-los a les cambres de gas. En general es tracta de feines rudimentàries: fusta, pedreres. Algunes empreses privades també s'instal·len als camps; és el cas IG-Farben, que posa en marxa a Auschwitz una fàbrica de cautxú sintètic, o la fàbrica de detonadors Krupp que s'instal·la al mateix camp. Aquestes iniciatives, tanmateix, van en contra de la voluntat d'Adolf Hitler i l'objectiu i tasca fonamental dels camps és l'extermini i ho continua essent fins a l'arribada de l'exèrcit soviètic al camp d'Auschwitz i l'alliberació per part dels aliats dels camps de concentració i extermini nazis i

la derrota d'Alemanya a la Segona Guerra Mundial.^[10]

El funcionament intern dels camps

Els camps estaven envoltats de tanques espinoses electrificades, amb diverses torretes de vigilància amb metralladores. Els presoners hi arribaven en combois de tren. Un cop allí, els més forts i sans eren usats com a força de treball i la resta era eliminada. Als presoners se'ls marcava amb un número identificatiu al braç o al clatell. El seu vestit consistia en un uniforme a ratlles, en el qual s'hi estampava la inicial de la nacionalitat del reu. Els jueus hi duïen una estrella de David groga. El triangle negre era per als associats. El triangle rosa pels homosexuals. El morat per als objectors de consciència. Els espanyols duïen una S cosida al triangle.

Nens supervivents de l'Holocaust abans de ser alliberats.

Camp de Bergen-Belsen, fotografia de l'abril 1945 quan el camp ja havia estat alliberat. Una excavadora transporta els cadàvers sense enterrar

Els deportats eren integrats en esquadrons de treball sota les ordres d'un *kapo*, normalment delinqüents comuns que col·laboraven amb les SS. Els càstigs corporals eren freqüents i extremadament cruels. La manca d'alimentació i la intensitat del treball eren també causa de l'alta mortalitat. Amb l'aplicació de tècniques d'extermini més efectives, s'arribà l'any 1944 a la xifra de 24.000 gasejaments diaris. En diversos camps els presoners també van ser víctimes de l'experimentació mèdica, especialment dirigides a la inoculació de malalties i l'esterilització.

Finalment, amb l'avanç aliat, a finals de 1944 i començaments de 1945, els camps de concentració són alliberats, davant l'estupefacció mundial per l'extrema brutalitat que havien sofert els presoners. Alguns dels responsables de l'extermini van ser condemnats per crims contra la humanitat en els Judicis de Nuremberg

Xifres del genocidi

Durant l'Holocaust, uns sis milions de jueus (al voltant d'un terç de la població jueva mundial de l'època) foren morts. En alguns casos van desaparèixer comunitats senceres, entre elles la important comunitat jueva de Polònia (de més de tres milions de membres) i la comunitat sefardita de Salònica, Grècia.

El nombre exacte de persones assassinades durant el règim nazi no s'ha pogut determinar de forma exacta i varia segons els autors. Pel que fa al número de víctimes jueves es xifra entre gairebé sis milions i una altra propera als set milions.^[3]

Les causes de la destrucció dels jueus europeus, segons Hilberg, i a partir d'unes xifres globals de morts a la part baixa (5.100.000), s'agrupen en tres àmbits:^[17]

- En els guetos i per privacions: més de 800.000.
- Afusellats: uns 1.400.000.
- En els camps de concentració: 2.900.000 (dels quals 2.700.000 a les cambres de gas).

Prop de 10.000 republicans espanyols van conèixer la deportació als camps d'extermini nazi. Un 60% hi deixà la pell.^[18]

Bibliografia i referències

Referències

- [1] {{0242528 }}Definició de l'Enciclopèdia.cat]
- [2] Haffner, Sebastian (2004). *Observacions sobre Hitler*. (Traducció de Montserrat Franquesa). Barcelona: Edicions de 1984. Pàgina.159.
- [3] Vidal, César (1995). *El Holocausto*. Madrid: Alianza editorial. Pàgina 163.
- [4] "Holocaust: The Ignored Reality" (<http://www.eurozine.com/articles/2009-06-25-snyder-en.html>), de Timothy Snyder a *Eurozine*, publicat originalment a *The New York Review of Books* el 16 de juliol del 2009. Article en anglès (original), alemany, estonià, francès, lituà, noruec, polonès, romanès i rus. Consultat el 6 de novembre del 2011.
- [5] Zweig, Stefan (2001). *El món d'ahir. Memòries d'un europeu*. (Traducció de Joan Fontcuberta). Barcelona: Quaderns Crema. P. 520 i 521.
- [6] Roig, Montserrat (2001) *Els catalans als camps nazis*. Barcelona: Edicions 62, 2001. (ISBN 84-297-4969-1). Pàgina 188 i 189
- [7] Roig, Montserrat (2001) *Els catalans als camps nazis*. Barcelona: Edicions 62, 2001. (ISBN 84-297-4969-1).
- [8] Roig, Montserrat (2001) *Els catalans als camps nazis*. Barcelona: Edicions 62, 2001. (ISBN 84-297-4969-1). Pàgina 193
- [9] Roig, Montserrat. Obra citada. P. 194.
- [10] Attali, J (2005). *Los judíos, el mundo y el dinero. Historia economica del pueblo judío* Buenos Aires: Fondo de cultura económica.
- [11] (<http://www.einsatzgruppenarchives.com/documents/chelmnovan.html>)(**anglès**)
- [12] Haffner, Sebastian (2004). *Observacions sobre Hitler*. (Traducció de Montserrat Franquesa) Barcelona: Edicions de 1984. Pàgina.165-166.
- [13] Roig, Montserrat. Obra citada. P. 191.
- [14] Roig, Montserra. Obra citada P. 196
- [15] Observis que els nazis no van deixar mai de banda la poesia per referir-se als seus crims: els deportats eren destinats a esboirar-se dins la nit i la boira. Himmler va manllevar aquesta expressió del llibret de l'òpera de Wagner L'Or del Rin, quan Fafner diu als nans del bosc que han de desaparèixer: Seid Nacht und Nebel gleich!, sigueu com la nit i la boira. És a dir, desapareixeu!. A Montserrat Roig, obra citada, p. 198.
- [16] Hi hagué excepcions: aquesta oposició no respon sempre a interessos personals i empresarials ja que caldria matisar per exemple el paper d'Oskar Schindler.
- [17] Hilberg, Raul (2006). *La Destruction des Juifs d'Europe*, ed. Gallimard, "collection Folio", I, pàgina 2272.
- [18] Roig, Montserrat. Obra citada. Pàgina 201.

Bibliografia general

- Attali, J. (2005). *Los judíos, el mundo y el dinero. Historia economica del pueblo judío* Buenos Aires: Fondo de cultura económica. Anàlisi de l'holocaust des de la vessant econòmica
- Ehrenburg, Ilya, Grossman, Vassili, i altres. *El Llibre Negre*, Jerusalem: Tarbut, 1970 i Kíev: M.I.P. "Oberig", 1991. Testimonis de dos autors soviètics que van ser enviats com a corresponsals per a l'Exèrcit Roig al front.
- Haffner, Sebastian (2004). *Observacions sobre Hitler*. (Traducció de Montserrat Franquesa). Barcelona, edicions de 1984. A partir d'un anàlisi sobre Hitler, aquest assaig és una contribució essencial per comprendre el passat nazi d'Alemanya.
- Roig, Montserrat (2001) *Els catalans als camps nazis*. Barcelona: Edicions 62, 2001. (ISBN 84-297-4969-1). Original de 1977. A través de diversos testimonis traça un relat complet de l'odisea dels deportats dels Països Catalans i ens permet comprendre què volia dir sobreviure en els camps de la mort.
- Vidal, César (1995). *El Holocausto*. Madrid: Alianza editorial. Visió del genocidi nazi que repassa els orígens ideològics, el període previ a la Segona Guerra Mundial i l'aplicació de la Solució final. Es completa amb un apèndix amb textos dels propis jerarques nazis sobre la qüestió jueva.

Bibliografia autobiogràfica

- Kertész, Imre (2003). *Sense destí*. (Traducció d'Eloi Castelló). Barcelona: Quaderns Crema. Història de l'any i mig d'un adolescent en diversos camps de concentració nazis. És l'experiència que va viure aquest premi Nobel en pròpia carn. Escrit originalment el 1975, narra amb objectivitat freda, desapassionada la realitat punyent dels camps d'extermini. Una de les millors novel·les del segle XX.
  - Levi, Primo (2007). *Si això és un home*. Barcelona: Edicions 62. Primo Levi no fa literatura: només descriu la seva experiència al camp de treball (el *lager*) de Buna-Monowitz: una fàbrica de goma sintètica que mai no va entrar en funcionament, però on treballaven com esclaus. Cada capítol presenta una característica de la vida al camp: la deshumanització a què són sotmesos els presoners dia rere dia, les dificultats per aconseguir assaciar la fam o protegir-se del fred, la normativa a vegades absurda a què han de cenyir-se, la por constant a ser un dels «seleccionats» (seleccionats per a morir), les feines que han de fer, la brutalitat dels que han aconseguit una mica de poder, la fugida final dels alemanys, que s'emporten amb ells els homes sans (uns vint mil, dels quals no en sobreviurà pràcticament cap) i deixen abandonats els malalts als camps, a la seva sort, perquè morin...
  - Spiegelman, Art (1991). *Maus: Relat d'un supervivent*. Inrevès edicions (ISBN:978-84-934294-8-5) Novel·la gràfica on l'autor ens conta l'experiència del seu pare, Vladek, a Auschwitz.
-

Fonts i contribuïdors de l'article

Holocaust *Font:* <http://ca.wikipedia.org/w/index.php?oldid=8907994> *Contribuïdors:* 1997, Akvomonelono, Alex F., Alexandrepons, Amire80, Aris, Asfarer, Bestiasonica, Catgirl, Coentor, CommonsDelinker, Dúndan, Ertito, Ferbr1, Flamenc, Fobizan, Freydy.00, Friviere, Hinio, Javierito92, JoanCa, Joanjoc, Jopo1150, Jordi Roqué, Jordicollcosta, Jordiferrer, Jovoltaire, Leptictidium, Lohen11, MemoriaCat, Montag73, Nolahornets, Ssola, Tretx, Walden69, Xadaga, Zakeret, 40 modificacions anònimes

Fonts, llicències i contribuïdors de la imatge

Imatge:Star of David.svg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Star_of_David.svg *Llicència:* Public Domain *Contribuïdors:* Zscout370

Imatge:Stroop Report - Warsaw Ghetto Uprising 06b.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Stroop_Report_-_Warsaw_Ghetto_Uprising_06b.jpg *Llicència:* Public Domain *Contribuïdors:* AKA MBG, AVR5, AndreasPraefcke, Andy Dingley, Arria Belli, Ascaron, Berrucomons, Blurpeace, Daczor, Daniel*D, Diego pnc, Dmitri Lytov, Docu, Dsmurat, Durova, Foroa, Freydy.00, Gorgo, Jarekt, Kekator, Kozuch, Kramer Associates, Lupo, Mario modesto, Marrante, Mattes, Mattia Luigi Nappi, Mtsmallwood, Mywood, Nagy, NatanFlayer, Nauticashades, Neukoln, Pinar, Schekinov Alexey Victorovich, Starscream, Takabeg, Thierry Caro, Uauaaa, Vanmeetin, Waldir, Westborder, XDaniX, Yann, 10 .8 modificacions anònimes

Fitxer:Judenstern JMW.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Judenstern_JMW.jpg *Llicència:* Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported *Contribuïdors:* Daniel Ullrich, Threedots

Fitxer:Bundesarchiv Bild 102-14468, Berlin, NS-Boycott gegen jüdische Geschäfte.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Bundesarchiv_Bild_102-14468,_Berlin,_NS-Boycott_gegen_jüdische_Geschäfte.jpg *Llicència:* Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Germany *Contribuïdors:* AnRo0002, AndreasPraefcke, Before My Ken, Dezidor, Martin H., Ras67, Traumrune, Xenophon

Fitxer:Antisemitism in Berlin 1933.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Antisemitism_in_Berlin_1933.jpg *Llicència:* Public Domain *Contribuïdors:* John Vandenberg, Mike.lifeguard, Nard the Bard, Silar, 1 modificacions anònimes

Fitxer:Bundesarchiv Bild 102-14597, Berlin, Opernplatz, Bücherverbrennung.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Bundesarchiv_Bild_102-14597,_Berlin,_Opernplatz,_Bücherverbrennung.jpg *Llicència:* Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Germany *Contribuïdors:* Beek100, JD, Jcornelius, Martin H., Mattes, Pieter Kuiper, Xenophon, 1 modificacions anònimes

Fitxer:Bundesarchiv Bild 146-1971-006-02, München, Judenverfolgung, Michael Siegel.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Bundesarchiv_Bild_146-1971-006-02,_München,_Judenverfolgung,_Michael_Siegel.jpg *Llicència:* Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Germany *Contribuïdors:* Sanden, Heinrich

Fitxer:Krakow Ghetto 06694.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Krakow_Ghetto_06694.jpg *Llicència:* Public Domain *Contribuïdors:* Cancre, Jarekt, Juiced lemon, Mattes, Muu-karhu, Zscout370, 2 modificacions anònimes

File:The Wall of ghetto in Warsaw - Building on Nazi -German order August 1940.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:The_Wall_of_ghetto_in_Warsaw_-_Building_on_Nazi_-_German_order_August_1940.jpg *Llicència:* Public Domain *Contribuïdors:* Andros64, Daczor, Jarekt, Mtsmallwood, Starscream, 1 modificacions anònimes

File:Kiev Jew Killings in Ivangorod (1942).jpg *Font:* [http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Kiev_Jew_Killings_in_Ivangorod_\(1942\).jpg](http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Kiev_Jew_Killings_in_Ivangorod_(1942).jpg) *Llicència:* Public Domain *Contribuïdors:* Photographer unknown Often attributed to Jerzy Tomaszewski who discovered it.

File:Chelmno Gas Van.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Chelmno_Gas_Van.jpg *Llicència:* desconegut *Contribuïdors:* -

Fitxer:Carta Göring.JPG *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Carta_Göring.JPG *Llicència:* Public Domain *Contribuïdors:* Ar-ras, Beek100, Felix Stember, Henning Blatt, John Vandenberg, PRODUCER, Pepeman, Thuresson, 4 modificacions anònimes

Fitxer:Children in the Holocaust concentration camp liberated by Red Army.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Children_in_the_Holocaust_concentration_camp_liberated_by_Red_Army.jpg *Llicència:* Public Domain *Contribuïdors:* Alexander Voroncov

Fitxer:Bergen Belsen Liberation 03.jpg *Font:* http://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Fitxer:Bergen_Belsen_Liberation_03.jpg *Llicència:* Public Domain *Contribuïdors:* Oakes, H (Sgt), No 5 Army Film & Photographic Unit

Llicència

Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported
<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>